

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsacega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajalcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 32.

V Ljubljani, 20. novembra 1899.

Letnik V.

Cenjenim naročnikom!

Ker nekateri gg. naročniki še dolgujejo naročnino za tekoče leto, ki se nagiba svojemu koncu, prosimo vse one, ki naročnine še niso poravnali, da kmalu storé svojo dolžnost.

Ob enem pošiljamo vsem tistim gg. naročnikom poštne nakaznice, da jih izpolnijo in poravnajo naročnino.

Judovsko vprašanje.*)

(Posl. Schneiderja govor v drž. zboru dné 10. nov. t. l.)

Povdarjalo se je, da so se nemiri v Holešavi in Vsetinu že dolgo pripravljali. Res je, da morejo biti provzročitelji, ki so celo stvar že davno pripravili. Kakor ni nobena revolucija sad jednega dnevnega dogodka ali dogodka, ki se je izvršil v nekaj dneh ali tednih, tako je tudi s temi nemiri. Kakor je potreba pri revolucijah določnega povoda, tako je tudi tu. Zdi se mi pa, da neče nihče priti tej stvari do dna.

Neče se namreč pravega vzroka vseh teh pojavov iz posebnih ozirnov imenovati. Ker se

*) V Holešavi in Vsetinu na Moravi so nekoliko judov pobili okna in razbili nekaj šnopsarij. Žandarji so streljali med ljudstvo. Več oseb je bilo smrtno zadetih, nekaj ranjenih. Dr. Záček je vprašal ministra Kerberja o ti zadevi. Minister je odgovoril, da so žandarji izvrševali svojo dolžnost. O ministrovem odgovoru je predlagal dr. Záček razgovor v drž. zboru. Med govorniki se je oglašil tudi kršč. socialni Schneider z govorom, ki ga tu po večini navajamo.

pa z vsemi narodi, razun z židi (veselost) razumem, imam med vsemi narodi prijatelje, ki mi povedo svoje mnenje. Tako Vam lahko, gospoda, na podlagi mnogoštevilnih pisem in ustmenih podatkov, ki sem jih prejel, rečem, da imajo ti nemiri značaj protizidovstva. (Resnica!) Govorim o »protizidovstvu« zato, ker je pravzaprav napačno govoriti o »antisemitizmu«, ko se gre vendar le za žide in celo drugi semitski narodi nastopajo proti židom, kakor uči zgodovina vseh stoletij.

Ko so nastali v Algiru kravali proti židom, ali so bili tudi dunajski antisemiti ondi? In ko so bili v Rostovu ob Donu na Ruskem veliki nemiri, tudi niso bili avstrijski antisemitje tam. Nasprotno, kjer so antisemitje tam je mirnejše, nego ondi, kjer ne najde ljudstvo nobene prilike, da bi dalo duška svojim notranjim čutilom. (Tako je) Kako pa pride do tega, da se gromadi v prebivalstvu toliko sovraštvo? To pride odtod, ker gosposka pri vseh in vsaki priliki žide podpira in brani.

Polna.

Nekdo je med govorom gospoda poslanca Záhčka zaklical: »Da, to se godi vedno le v žganjarijah!« Jaz pa vprašam: Čegave pa so te žganjarije? — Židov! Da, sploh dobi le žid koncesijo za točenje žganja. Okrajna glavarstva jo dajo le židom in sedaj vprašam: Kdo pa ima merodajen vpliv na okrajna glavarstva? Židje; posreden in neposreden! In kdo ima vpliv v namestništvih? Židje; po-

sreden in neposreden vpliv! In kdo ima vpliv na gospode ministre tamkaj? Židje; posredno in neposredno. Stučaj v Polni, ki tako vznemirja ljudstvo, je prav značilen za avstrijsko justico. Pred nekaj leti je bila v Pragi ranjena židinja, z imenom Gollerstepper, takoj so zaprli do 200 oseb, začela se je najstrožja preiskava, da bi se zadostilo krivici storjeni židinj.

Kako pa je sedaj s Polno? Tu ve cel svet, da je Hilsner sokriv umora, deželni sodni svetnik Reichenbach ga je pustil prosto okrog hoditi in žandarm ga je moral na lastno odgovornost prijeti, in ako gospod pravosodni minister še tako zmajuje z glavo, vendar je je tako, kakor pravim. Vprašam: Kje se more pustiti Reichenbacha še dalje za preiskovalnega sodnika v tako važni zadevi?

Nesrečna dekleta.

Preteklo leto je izginiło deklet z imenom Klima, njeno truplo so našli mrtvo, ljudstvo seveda je bilo razburjeno.

L. 1894. izgine iz hiše žida Bretterja v Kolinu krščanska dekla. Jeden mojih kolegov iz mladočeskega kluba mi je pripovedoval ta dogodek in jaz sem se takoj tje odpeljal. Stvar sem marljivo preiskaval, sem bil ondi več dni, nisem pa mogel žalibog ničesar določnega dognati.

Naenkrat dobim iz Kolina vest, da so deklico Hlavin našli na desnem bregu Labe; truplo ni bilo napihnjeno, dasi je ležalo štiri tedne v vodi; ne, bilo je belo-rumeno; to je

LISTEK.

„Moje prepričanje mi je sveto!“

Slika iz Krajine. — Podgoričan.

(Dalje.)

»Ker pa ni treba! Prostora nima nihče odveč! Zakaj bi vas potem nadlegoval, ko ni treba! Saj vem, da mi hočete dobro« brani se mojster.

»O, ne! Iz vasi pa ne pojdeš!« vpije Samostal. Preveč bi bil Mogočnjak ponosen češ: to sem ga! K nam pojdeš, saj imamo prostorno hišo.

»Ti ga vzemi!« pritegnejo nekateri.

»Saj tudi mora iti k meni.« Veste, sosedje, ko sva z očetom izvedela, kaj se je mojstru pripetilo, precej sva bila z očetom enih mislij: bo pa pri nas! Sobico, v katerej oče spijo, spraznimo. Velika je tako kakor je ta, pa naj pride mojster k nam! Prostora mu ne boje manjkalo; če se pa ženske udarijo, ne bo vsega konec. Tudi v kuhinji sta dve ognjišči, da ne bosti druga drugi gledali v lonec.

»O, kaj smo takó radovedne?« oglasi se Škarjevčevka.

»O, mojster, ostani vendar tukaj!« pravi Sekirca. »Res ni Mesosnelovo sosedstvo prav prijetno, pa kdo bi se menil zanj?«

Škarjevca je kaj prijetno sšegetal tekmovalje sosedov, ki bi bili radi postregli mojstru in takó ublažili nesrečo, v katero bi ga bil rad pahnil Mogočnjak. Vesel je bil tembolj, ker je Mogočnjak s svojim oblastnim strahovanjem dosegel ravno nasprotno, kar je nameraval, zadovoljen zató, ker je provzročil ravno on. Celó takim možem kot sta Sekirca in Toporec, ki sta iz gole komoditete in prijaznosti odobraval vsak Mogočnjakov korak in oboževala njegovo senco, bilo je nasilje preveč, ker sta videla očito, da Mogočnjak ni tak mož, za kakorsnega bi rad veljal, ampak, da je mož dotlej, dokler pušča njegov žep. Studil se je njima še posebno Mesosnel, ki je vso to zmešnjavo provzročil, in kot Mesosnel se je moral studiti vsakemu postenemu človeku tudi tisti, ki se Mesosnela poslužuje.

Tudi možje obotavljalci in omahljivi so potegnili s Škarjevcem in Samostalom.

»Bom pa tukaj, kjer sem že vaje!«

odloči se Škarjevec, ker drugače ni mogoče Srce mu ni dalo drugače, ker je videl, da v Zadolji ima prave prijatelje in da si je še novih pridobil.

»Oh, to bo pa Mogočnjak gledal, ko mu Mesosnel prinese pošto, da Škarjevec se ni mrtve!« opomni Potreben. »Rad bi ga videl, kako se bo držal.«

»Eh, kaj on! Ona! Ona! — Ta nas ima na piki!« pravi Škarjevec. »Veste, jaz se vedno tako pravim, da Mogočnjak ne bi za drugi tako nasprotoval, ako bi ga ona ne podpihovala. Ali da bi jo bili videli!«...

»In pa če bi taci-le ljudij ne bilo, kot je naš Mesosnel, ki pošte prenašajo, in že veste kaj!« meni Sekirca.

»Lažejo, da svoji požrešnosti strežejo!« dostavi Samostal.

»Lažejo! Prav praviš. Zakaj, če bi resnico govorili, bilo bi pol manj natolcevanja, sumničenja, jeze in sovraštva«, nadaljuje Škarjevec. »Mi pa bodimo možje pravični in odkritosrčni in ni se nam treba bati prav nikogar!«

(Konec prih.)

znamenje, da je preje izkrvavelo, predno je prišlo v vodo. Ko sem zopet enkrat po končanih nemirih došel v Kolin, sem moral slišati z lastnimi ušesi, kako je prišel nek žid v gostilno in dejal: »Kozarec piva in kozarček krščanske krvi!«

Tako se je krščansko ljudstvo sistematično razburjalo.

Ako se vse te dogodke pregleda, vprašamo se: Kdo je provzročitelj? Vprašam Vas, gospodje ministri: Ali so kristijani, ki si nečejo dopustiti tako gorostasno krivico in si ne smejo, ali so oni, ki krščanske otroke koljejo, ali so pa ministri sami, ki s svojo potrpežljivostjo podpirajo take grdobije nasproti židom?

V Wildenschwertu je istotako pred nekaj meseci izginilo dekle. Ležalo je baje štiri tedne v vodi (poročila nimam natančnega o tej stvari), vendar so mi rekli zdravniki, da bi bilo po štiritedenskem bivanju v vodi nemogoče, preiskati natančneje možgane deklice kakor so jih preiskali, ako bi ne bilo dekleta preje izkrvavelo. In sedaj Vas opominam, gospoda, na najnovejši dogodek v Turocz Szt. Marton na Ogerskem. Kaj se je zgodilo tu? Nadalje Vas opominam na dogodek Moses in Gitel Ritter v Krakovu. Tu se je sledeče dogodilo: Neki žid se je spečal s krščanskim dekletom, ki je bilo v službi. Kot pravoverni žid pa ne more trpeti, da bi se razvijal svet potomec žida v nizkem telesu krščanskega dekleta, in tako je sklenil deklico umoriti, da bi mogel svojega potomca pokopati na židovskem pokopališču. In ubogo dekleta je bilo resnično umorjeno. S pomočjo neke priče pa se stvar dožene, pride do obravnave, žid se je enoglasno z njegovo židnjo vred obsodi, kasacijski dvor pa razveljavi obsodbo (Čujmo, čujmo!) in odredi drugo obravnavo pred drugim sodiščem na drugem kraju. Na podlagi indicij, na podlagi lastnih priznanj, na podlagi prve priče Mihaileva se žid jedaglasno vnovič obsodi, — kasacijski dvor znova razveljavi obsodbo (Čujte, čujte!) in odredi tretjo obravnavo. Žid in židinja se tretjič jednoglasno obsodita. Kaj se zgodi? Na Dunaj pride deputacija in gospod minister odstavi celo stvar z dnevnega reda. (Čujte, čujte!) Mihalov pa je ostal v Krakovu, posestvo se je dalo v najem židu in nekaj tednov nato je prva priča čudno dovolj — umrla, (Čujte, čujte!) Ritter živi še danes, (posl. Stojalowski: sta se oprostila!) bila sta oproščena. (Posl. Straucher Stojalovskemu: Vas so tudi pomislili, gospod Stojalowski!) Gospoda! Mi vsi smo sedaj bili priče. G. Stojalowski je bil zatožen radi politične zadeve, on ni nobenega žida umoril, vendar ga židovski poslanec (Straucher) stavi na isto mesto, kakor Mozesa in Gitel Ritterja. (Čujte, čujte!) Sodite sedaj sami! Mislim, da bo zdaj celo tisti antisemit, ki do zdaj še ni bil.

P. Tomaž.

Gospoda, nikakor nečem poseči nazaj na dogodke preteklih stoletij, le nekatera fakta mi dovolite omeniti. Za enkrat imamo slučaj v Damesku. Tu imam knjigo »Les affaires en Syrie«; v nji so vsi protokoli, ki zadevajo ta strašni dogodek. To knjigo je jako težko dobiti, morda se je sploh ne dobi več. Skušal bom, da se prestavi in iznova razširi. Gospodom židom moram vendar napraviti veselje. Zgodilo se je torej sledeče: P. Tomaž, kapucin, pride v židovsko mesto k trgovcu Kananiju, k bogatemu židu; ta ga umori. Kri se je nabrala in shranila. Stvar se izve: pri sodnijski obravnavi priznajo židje, da je prišel k njim neki višji rabinec (židovski duhoven)

in jim rekel, da morajo za veliko noč imeti krščansko kri. (Čujte, čujte!) Ko se je vse dognalo, poskusili so židje z velikimi svotami podkupiti oblastva. Pa, čujte gospod pravosodni minister, turška oblastva so bila poštena, niso se dala podkupiti! Se-le potem, ko je prišel Cremieux po naročilu »alliance israelite universelle« z velikimi svotami in podpiran od znanega velikega žida Montefiore v Carigrad, se je izdal ferman (varstveno pismo), v katerem je stalo sledeče: »Ker ne bi bilo dostojno, željam tako velikega naroda in tako velikega prebivalstva ne ugoditi, oprostimo krivce« (Čujte!) Ni bilo rečeno, da so židje nedolžni! — Židje so se varovali začeti znova proces, zadovoljni so bili, da so bili sploh oproščeni, kakor se je zgodilo sedaj z Dreyfusom. (Konec prih.)

Bebel in marksizem

Na sestanku nemških socijalnih demokratov v Hanoveru vršila se je zanimiva razprava o temeljnih nazorih socijalne demokracije. Znano je, da je Marks postavil v svoj sestav tudi dogmo: da mora preiti vse, kar se imenuje mala posest, v proletarijat. Premoženje se nakopiči v rokah nekoliko bogatašev, vse drugo ljudstvo pa pripada jednemu stanu — proletarijatu. Ko se bode to izvršilo, potem bo organizovani proletarijat z lahka izvršil socijalno revolucijo in si ustanovil nov red. Toda vsakdanja skušnja uči, da se Marksovo prerokovanje ne bode z lepa kmalu obistinilo, ker srednji stan noče tako hitro propadati in premoženje se tudi noče množiti samo v »par mogotcih«. Nasprotno se je patudi delavstvo povzdignilo do nekoliko boljših razmer. To so uvideli nekateri pametni socijalni demokratje, ter ob enem spoznali, da je Marksov temeljni nauk grozna zmota, po katerem mora delavstvo samo zaostati, ako se ga strogo poprime. Može, ki so se uprli starim načelom, jeli so v časopisju razlagati in dokazovati pogubnost marksizma. Posebno Bernstein se je z vso vnemo vrgel proti Marksu in je statistično dokazal, da se gospodarski razvoj vrši precej drugače, kakor je to mislil Marks. Tudi se zdi Bernsteinu nemogoče, da bi, računši po sedanjem razvoju, kedaj delavci sami mogli priti do moči in oblasti. Bernstein zagovarja združništvo kot pravo pot v socijalizem. O tem so torej letošnjo jesen razpravljali nemški socijalni demokratje. Stari Bebel, ki je bil osební prijatelj Marksov, vrgel se je z vso silo proti Bernsteinu in drugovom ter na vse mogoče načine zagovarjal marksizem. Koliko je za pametnega, premišljenega in zavednega delavca vreden Beblav zagovor, nam priča najbolj to-le: kar je Darwin na naravoslovnem polju, to je Marks v narodno-gospodarski vedi. Kakor vemo, je Darwin naslikal razvoj življenjskih bitij v taki luči, da mu danes nobeden pameten človek ne veruje. Tako n. pr. se je razvil človek iz opice. (Bog zna iz koga se je razvila kokoš oziroma jajce?) Darwinov nauk so zavrgli vsi pravi učenjaki kot podmeno brez temelja. Ako je toraj Darwin tolik učenjak, da mu nihče ne veruje in se vse smeje njegovim pameti in vedi nasprotujočim potezam, potem je Marks v svojem temeljnem nazoru prihodnosti res lepo upanje delavskemu stanu. Toda ako tako trdi Bebel, mora že biti res. Ako velja načelo Marksa, potem se delavci ne smejo potegovati za boljše razmere, ako se pa, niso več socijalni demokratje, in če se

tako vpijejo, da so. Načelo Marksa je, da mora vse ubožati in se vsled ubožta napolniti s sovraštvom do vsega, kar bi ne prešlo v proletarijat. Brez dvojbe je pa Marks kot jud imel tu v prvi vrsti v misli sovraštvo do krščanstva in njega duhovništva. Naše soc. dem. delavstvo tega ne ve, in zato slepo drvi za Marksovim naukom, v lastno pogubo. Omenjati je se, da je na shodu zmagal Bebel. Pametnega dela za zboljšanje delavskega položaja socijalna demokracija noče. Ona hoče delavce organizovati, da jih v primernem trenotju porabi kot »Kanonenfutter« za inspiracije židovskih interesov. To se vidi iz vsega dejanja in nehanja socijalne demokracije že sedaj popolnoma. Upamo, da se zapeljani delavci streznejajo in spoznajo, da v socijalni demokraciji ni rešitve in zboljšanja delavstvu, marveč, da so v tej stranki v resnici le, — telesna straža židov.

Razne misli.

Današnji čas se zrcali posebno v tem, da se po vsej zemlji razlega bojni klic. Posamni stanovi bijejo medsebojni gospodarski boj. Narodi skušajo potlačiti jeden drugega in močnejši, oziroma zviteji hoče gospodariti nad slabejšimi in mirnejimi. V tem vedno razvijajočem se boju opazamo, da se bori samopašje in samoljubje s poštenimi značaji, lenustvo in lahkoživstvo z delom in revščino, nepoštenje s poštenjem in svobodomiselno brezverstvo z verskimi nazori. Z eno besedo: V sedanjem boju se bori resnica z lažjo. In to edino dejstvo nas mora navdajati z upom, da zmaga konečno resnica. Ako se ljudje tudi dajo trenutno zaslepiti, da vidijo laž za resnico, prevaro za pravico, sebičnost za požrtvovalnost, sovraštvo za prijateljstvo, ter se dajo zapeljati, da pijo v podobni nabolje sladčice najgorji strup, mora priti vendar konečno čas, ki pojasni vso zmoto in prevaro. Zgodovina vseh časov nas uči, da je dopustil Bog ljudem uganjati različne burke s katerimi so si spleтали sami sibo kazni. Vidimo pa tudi, da so vsa v življenju in razvoju ljudstev se pojavljajoča gibanja služila vedno v dosego resnice. Po britkih skušnjavah jela so ljudstva resneje misliti, bilo jim je mar, dobiti pravo in čisto resnico, katero so vedno tudi našli kot blestečo zvezdo vodnico. In tako mora resnica iziti tudi iz sedanje revolucije nazorov kot čist angelj miru in sreča v obnovljenem krščanskem prepričanju. Posebno trda pa je v tem boju borba zavednega delavstva, nasproti vsem onim činiteljem, ki zeče in hočejo imeti delavstvo le v svoje sebične namene. Misel po složnem življenju, brez vsakega fizičnega napora, mami marsikoga, da ne vidi v sebi delavca — človeka, enakovrednega s samim seboj.

Zato opazamo tudi najhuje nasprotstvo delavskim težnjam pri onih ljudeh, ki izključno žive in bogate ob delavčevih žuljih. Bogati posestniki raznovrstnih predilnic, papirnic, železnih tovarn, rudnikov, steklaren, železnic in drugih transportnih podjetij, sploh vsi v liberalni gospodarski sistem vteleseni kapitalisti so hudi nasprotniki delavskih teženj. Ne le, da delavca dero z nizko plačo in dolgotrajnim delavnim časom, nakladajo delavstvu tudi preveč dela, da si ne more dostikrat niti odsopsti. Poleg tega kapitalisti s svojimi karteli dražé še razne življenjske potrebe in nasprotujejo organizaciji delavcev. Posebno trn v peti jim je krščansko socijalna organizacija. Brezvestni lenuhi v frakih in cilindrih dobro vedó, da je krščansko pre-

pričan delavec značajan, da se ne dá podkupiti in pregovoriti v tem, kar je spoznal po dobrem premisleku za pravo. Med tem, ko ima posebno v židovskih in liberalnih kapitalistih socialna demokracija samo pol nasprotnika, ima kršč. soc. dvakratne sovražnike. Zato pa vidimo, da mnogi kapitalisti z vso silo branijo delavcem h kršč. socializmu, dočim socialna demokracija podpira. Pravijo, da se vrag vraga ne boji posebno, tako se tudi kapitalisti ne bojé preveč soc. dem. organizacije, katero vodijo bogati judje. In ravno to dejstvo, da vodijo socialna demokracijo bogati judje, bo v odločilnem trenutju moralo odpreti se tako »zarukanemu« socialnemu demokratu oči, da bode videl lastno svojo zmoto. Ko bodo delavci pod rudečim praporom izvlekli iz ognja dovolj vročega kostanja za Izraelov rod in ko se bodo morali sami zadovoljiti z ožganimi luščinami, tedaj bodo se le videli, kako grdo so bili goljufani. Nastala bode med njimi reakcija in poparjeni, nesramno prevarjeni se bodo jeli ozirati po krščanstvu, katerega jih sedaj uči zančevati in sramotiti judovska sebičnost. Tedaj, po britki skušnji prevare, posijalo bode solnce luči vsemu delavstvu, ki bode vzajemno in zločno branilo lastne svoje interese, naslonjeno na neomajljivo deblo kriza, raz kojega je prišlo rešenje sveta. Dotlej je pa nam kršč. socialcem potreba navdušenja, neomajljivega prepričanja in zaupanja v naša edino prava načela, po katerih edinih more delavstvo dobiti veljavo, spoštovanje, svobodo in složno dobro življenje. Vse drugo so sanje in sleparija ljudi, ki iščejo osrečiti le sebe in želé brez dela ob delavskih žuljih polniti svoje trebuhe — dokler jim delavci verujejo. Dokaz temu so soc. demokratični agitatorji, ki sami ne delajo in ne sejejo, pa vendar »nobeli« živé in se gigerlsko nosijo, delavec pa dela, hodi strgan, po trebuhu pa mu prede pajek mreže, v katere lovi za dragi denar kupljen soc. demokratični up.

Socialne zadeve.

Koliko rokodelcev je v Avstriji? Pri davčnih uradih je oglašenih vseh rokodelcev, kakor se je seštel v ministerstvu notranjih del v Avstriji koncem leta 1897. skupaj 883.226. Od teh pride na Česko 571.534. Nizje Avstrijsko 168.311, Galicija 109.067, Morava 90.802. Gostilničarskih obrtnj se je naštel 125.587. Na Dunaji 6986 gostiln. Črevljarjev 60.314, krojačev 38.500. Trgovin z živili 115.230.

Svetovna žetev pšenice je znašala l. 1893. — 904.7 mil. hl.; l. 1894. — 924.9 mil. hl.; l. 1895. — 908.67 mil. hl.; l. 1896. — 870.797 mil. hl.; povprečno se potrebuje na leto po celem svetu 925 mil. hl.

Mastne dividende akcijonarjev. Praska železarska družba ima za minolo leto 650.000 gld. čistega dobička več nego je imela preje. Na jedno akcijo se bode izplačalo 60 gld. Če se razdeli še posebni rezervni fond, pa 115 gld. Rudokopom pa ta oderuška družba noče pridati ničesar na plači.

Pravi vzori komunalne socialne politike so se naenkrat pojavili v Ameriki, n. pr. Boston ima svojo tiskarno, kopališče, v katerem se lahko koplje vsak, kadar hoče. Sedaj se zida velika telovadnica in mestna perilnica. Za napravo javnih parkov in igrišč se je določilo letos v proračunu 2.400.000 gld. Na otoku v pristanu se je letos naredila ferialna kolonija za 850 otrok; stroški za jedno dete znašajo nad 12 gld. na teden. Zvečer se vrše v šolah brezplačna predavanja za ljudstvo. Mestna godba prireja koncerte poleti na javnih prostorih ter pozimi v zaprtih. Zadnjič se je upeljala pokojnina za občinske nastavljence. — Občinski svet v San Francisku je začel letos komunalizirati javna podjetja. Od 1. prosinca 1900. preidejo v

mestno upravo vse plinske, poulične železnice itd. Ako si 15 odstotkov mestnih volitev želi, da se prevzame kako podjetje v mestno last, se mora tokom šestih mesecev predložiti projekt, ki se potem da ljudstvu na glasovanje. Zelo zanimljiv je tudi ukrep, da vsak lahko pregleda uradne knjige in akte, ki jih ureja mestna uprava, v uradnih urah.

Boj proti konsumnim društvom na Slovenskem, vzlasti na Kranjskem. Velikrat smo že izjavili, da nikakor ne zagovarjamo snovanja konsumnih društev povsod in v vsakem kraju. Kjer ni za vodstvo popolnoma sposobnih, zanesljivih in nesebičnih ljudi in kjer so razmere take, da dobivajo ljudje posteno blago po zmerni ceni, tam ni mesta za konsumno društvo. Tudi te misli smo, da morajo kmečke zadruge pred vsem izvrševati velike naloge v prospeh kmetijstva in da jim mora biti konsum še-le v drugi vrsti na mislih, posebno tam, kjer bi sicer manjših posestnikov in dninarjev ne mogli vzgojiti za združno življenje.

Potrebno se nam zdí to večkrat poudarjati, ker se naši »liberalci« dozda se niso povzpeli do tega, da bi pametno presojali konsumno gibanje pri nas. Ko smo torej ob kratkem ponovili svoja načela z ozirom na snovanje konsumnih društev, pa pribijmo nekaj raznih stvari, ki utegnejo odpreti oči marsikomu.

1. Kranjska dežela ima (izven Dalmacije) med vsemi deželami (po štetju l. 1890) razmerno najmanj trgovcev, (brez gostilničarjev) kakor kažejo nastopne številke:

Prebivalci:	Trgovci na sploh 10.000 ljudi
Galicijska	6 608 000 75.843 115
Česka	5 843 000 79.563 136
Dol. Avstrija	2 662.000 69.246 260
Moravsko	2.277 000 24.997 110
Štajarsko	1 283 000 10.156 79
Tirolsko	930 000 8.832 95
Gor. Avstrija	786.000 8.904 113
Primorsko	695.000 10.135 146
Bukovina	647 000 7.205 111
Šlezija	606 000 5.442 90
Dalmacija	527.000 2.126 40
Kranjsko	499 000 2.854 57
Koroško	361 000 3.194 88
Solnogrško	174.000 2.003 115

Tudi Štajarsko in Koroško pričata, da je število stalnih trgovcev razmerno majhno. Primorska ima Trst; zato je njeno število razmerno zelo veliko.

2. Kranjska daje med vsemi deželami največ krošnjarjev (havzirarjev) — 1320, na 10.000 prebivalcev — 264. Prva za njo je Tirolska, od koder izhaja na 10.000 ljudi — 209. To spriduže, da je trgovski duh na Kranjskem zelo živahen in razmerno bolj razvit, nego drugod.

3. Iz tega pa sledi, da se bo samo po sebi trgovstvo na Kranjskem še razvijalo in da je le treba skrbeti, da se razvije po pravem potu. Pred vsem je treba zdrave denarne podlage. In uprav zato, ker te splošno manjka posamnikom, ni naša trgovina tako razvita, kot je drugod. Ljudi imamo, a gmotnih pogojev manjka. Saj poznamo vsi cele fare, kjer prav za prav do danes ni nobene trgovine. — In sedaj vprašujemo: Ali ne razlagajo tudi te razmere, ki se nam zrcalijo iz navedenih števil, zakaj je naše ljudstvo tako brzo in tako rekoč brez prave agitacije poprijelo se konsumne združne misli?

4. V celi državi je bilo l. 1862 — krog 19 milijonov prebivalcev, in med njimi 157.375 (t. j. 0.83 %) trgovcev; l. 1890 pa 23.708.090 ljudi in 310.518 (t. j. 1.31 %) trgovcev. — Trgovci se torej množé.

5. Na Kranjskem se živi (po štetju l. 1890) 68 % od poljedelstva, 11.88 % od obrta, 10.16 % od svobodnih poklicev in 3.28 % od trgovine in gostilničarstva: (samo od stalne trgovine krog 0.6 %) — Številke naj govore, in naj pojasnujejo, ali pri takih razmerah res par konsumnih društev toliko pomenja, da je treba vse hudobe iz pekla priklicati na boj in ali je stališče gosposke pravo, ko s svojim postopanjem skuša ustrezati nekaj osebam izmed 0.6 % celega prebivalstva, ne mené se zato, da imajo vsi drugi tudi pravice v državi?

Vladi priporočamo naše podatke v izpraševanje vesti, vse pa pozivljamo, naj s treznim premišljevanjem in s pametno sodbo v medsebojnem sporazumevanju z vsemi stanovni rešujejo vprašanje o konsumnih društvih.

Želez-

ničar.

Važna odločba najvišjega sodnega dvora. Neki delavec južne železnice M., ponesrečil se je 8. aprila 1894. l. na postaji M. Izlagalo se je blago iz vagona in M. je hotel stopiti iz vagona, pri tem pa ni opazil, da je železni most mej vagonom in mej peronom že umaknil delavec P., menéč, da ni M. več v vagonu. M. je iz vagona padel in se pri padcu tako poškodoval, da je bil od 8. aprila do 25. avgusta 1894 bolan. Od 29. avgusta do 1. septembra 1894 delal je M. poskušaje zopet službo, s katerim dnem je bil kot za vsako nadaljno delo iz službe odpuščen. M. je na to tožil železniško družbo pri trgovskem sodišču na Dunaji, katero je razsodilo, da mora železnica povrniti M.-u za čas bolezni 66 gld. 72 kr., ker je užival za toliko manjšo bolnišnico, nego plačo, in pa, da mora železnica M.-u plačati mesečne rente 36 gld., kolikor je njegova plača preje znašala, in pa da se mu mora plačati za bolečine odškodnino v znesku 4000 gld. Proti temu odloku se je pritožila železniška družba in najvišji sodni dvor razsodil je sledeče: Izlaganje in vlaganje v vagon spada pod železniškemu prometu spadajoče delo in je nezgoda smatrati kot za v prometu se dogodivšo.

Vkljub temu, da je bila nezgodi tudi morebitna neprevidnost M.-ova uzrok, se je isti le vsled tega poškodoval, ker je P. železni most proč vzel, ne da bi se bil prepričal, je li se kedo v vagonu, ki bode se most rabil. Železnica pa je v tem slučaju odgovorna za nerodnost P.-jevo in mora M.-a odškodovati, in sicer je najvišji sodni dvor potrdil razsodbo trgovskega sodišča na premalo bolniščno kakor tudi odločil, da se mora M.-u skozi celo življenje plačevati dnevna renta 1 gld. 20 kr. Samo odškodnino za bolečine znižalo je isto sodišče na 2500 gld. z motivacijo, da so se večaki izrekli, da M. ni prevelikih bolečin občutil. Tu vidimo, da se tudi včasih potom tožbe kaj doseže, čutimo pa tudi, kako krvavo potrebujemo delavstvu naklonjenih advokatov, ki bi v takih slučajih ljudem delali za trpine. Znani so nam imenitni slučaji, a vsled vsestranske nebrženosti, nevednosti, boječnosti in kar je takih lepih, fletnih, bedastih izgovorov, zgodilo se ni nič. A upajmo, da bode bolje v tem oziru tudi pri nas . . . zaspancib.

Drobtine.

Čobal na Laškem — pa ne v Italiji, ampak v Laškem trgu na Štajarskem. Ljubi Glasnik! povej Čobalu tiho na uho, naj nikar ne hodi na Štajersko, da ne spravi Kranjcev v slabo ime pri Štajercih. Kajti kaj si bomo mislili mi od vas, ako bomo videli, kako čenčarje vi poslušate. Nam pa povej, ljubi Glasnik, kedo, kaj in od kod je ta Čobal. Ko je bil pred kratkoma pri nas, se nam ni nič predstavil, samo to je povedal, da nima zlate veržice in da je lačen. Ker se nam je lačna para smilila, smo mu veleli končati z njegovim govorom, da se je lahko kmalu »nafutal« za bogat bakšiš, katerega so mu zložili laški »purgarji«. Rekel je sicer, da nam hoče samo dobro; a mi mu tega nismo hoteli verjeti, prvič ker je prisel iz tega namena, da bogatim nemškutarskim tržanom na ljubo

uniči naše kmetijsko društvo, katerega smo si ravnokar ustanovili z velikim trudom in težavo, drugič pa, ker je hotel zabavljati čez naše gospode kapelane, ki se v pravem pomenu besede žrtvujejo za naš dušni in telesni blagor in katerim Čobal ni vreden odvezati jermenov od njih cevlejev. Zato pa je moral takoj nehati se svojim govorom in nemudoma zapustiti govorniški oder. Tebi Čobal pa, ako ti pridejo v roke te vrstice, želimo, naj Ti ljubi Bog podeli pravo pamet in spoznanje; a s takimi hudobnimi mislimi nikari ne pridi več k nam, sicer Ti ne moremo zagotoviti, da prideš še s zdravimi udi od nas domov, saj si videl, da se ti je že zadnjič huda godila. Mi verni slovenski kmetje in delavci se ne damo za nos voditi od takega pritepenca.

Izmed 54 nemških socijalno-demokratskih poslancev je 34 bivših rokodelcev, ki so že davno obesili rokodelstvo na žrebelj in se oprijeli rdečarske stranke. Delajo malo, dobro se imajo in ljudem slikajo srako na vrbo.

Za resničnega delavca ni prostora niti med socijalnimi demokrati! Centralno vodstvo socijalnih demokratov v Avstriji in Nemčiji nima ni jednega pravega delavca — proletarca v svoji sredi. Ravno tako je s soc. demokratičnimi poslanci. Zidov imajo med seboj dovolj, dasi je to izključno »delavska« stranka!

Kuhinja ruskega carja. Glavni upravnik je grof Beckendorf, ki ima še uradnika Francoza. V kuhinjski pisarni je 16 pisarjev; dalje 24 uradnikov v jedilnici, 4 vozniki, 34 lakajev, 18 ponočnih slug in 54 strežajev pri posluževanju. V pravi kuhinji sta 2 višja in 4 nižji predstojniki, 38 kuharjev, 20 pomagalec in 32 kuhinjskih služabnikov. Zraven se 25 pekarjev in slaščičarjev. Skupaj 273 ljudi!

Sive hlače, katere je nosil Hüsnér, morilec Neze Hruzove v Polni, tisti dan, ko je izvršil svoj zločin, so našli v sinagogi v Mezižici med starimi cunjami v kovčegu! Ali bi ne mogli najti še tistega umazanega juda v sinagogi, ki je oni usodni dan hodil s Hüsnérom? Sedaj ga pa ne morejo iztakniti!

Brezplačna kopališča za otroke je napravilo mesto Leeds na Angliškem. V dobi od aprila pa do septembra se jih je poslužilo 36.000 otrok. Podobne naprave nahajamo i v drugih mestih n. pr. v Brightonu, Birminghamu, Halifaxu, Liverpoolu, Manchesteru, Rochdalu itd.

Družba sv. Mohorja. Z razpošiljanjem družbenih knjig se je pričelo 30. oktobra. Knjige se bodo letos razpošiljale po tle vrsti: Najprej jih dobi krška škofija, potem razni kraji, sekovska, zagrebska in druge škofije, Afričani in Američani, na to lavantinska, ljubljanska, tržaska in goriška škofija. Odbor se bode po svojih močeh potrudil, da udje knjige dobé čim preje v roke. — Romajte torej knjige v toli častnem številu po vsem Slovenskem. Budite rojake, poučujte jih, zabavajte in razveseljajte jih ter v nemajte v arhiv njihovih ljubezen do Boga in domovine!

Štrajk čeških šolskih otrok v Mostu na Češkem. V Mostu je 1200 čeških otrok, ki bi morali hoditi v šolo, ko bi imeli dostojne prostore. A potlaciti jih hočejo višje oblasti v kasarne in ozke samostane — prav kakor v Gorici. Stariši pa so se uprli in ne marajo pošiljati otrok po bolezen v take šole.

Prvo ljudsko kopališče v Pragi je sklenil napraviti praški občinski svet za 30.000 gld. v Holešovicah vsled pritiska narodno-socijalnih delavcev. Se ostala mesta naj ukrenejo tako!

Koliko vojakov je na svetu? Na vsem svetu je 5.250.000 mož stalne vojske. Ob času svetovne vojske bi znašalo število vojakov 44.250.000 mož. Prišel bi vojak na 32 glav.

Za kmete! Našim kmečkim zadrugam, bralnim društvom in sploh organizacijam, ki združujejo kmečki stan, priporočamo tole knjigo: Dr. G. Marchet: Das Recht des Landwirthes, Wien. Carl Fromme 2 zvezka. Prvi zvezek je ravno kar izšel v drugi izdaji. Knjiga obravnava vse avstrijske zakone, ki se tičejo kmečkega stanu. Izobraženi prijatelji kmečke organizacije lahko

rabijo to knjigo za poučna predavanja v naših društvih. Morda se dobó tudi kak slovenski jurist, ki to knjigo predela v domačem jeziku.

Stavke v Avstriji. Po podatkih, ki jih je izdelal lani ustanovljeni delavski statistički urad, posnemamo tole: Pri podjetjih, ki niso odvisna od poljedelskega ministerstva (rudarji in topivci) je bilo v Avstriji

stavk	stavkujočih delavcev	dni stavke
1891 104	14.025	247.086
1892 101	14.123	150.992
1893 172	28.120	518.511
1894 159	44.075	566.463
1895 205	28.026	297.845
1896 294	36.114	595.768
1897 221	34.835	354.922

Na Kranjskem so bile te-le stavke: Leta 1891 2, 1892 2, 1894 1, 1896 2, 1897 1.

Delavcev je stavkalo
1891 124
1892 260
1894 20
1896 49
1897 6

Ravno vsled tega, ker se naši delavci tako malo vdeležujejo stavkanja, bi morali torej podjetniki tem več smisla kazati zanje in jih ne goniti siloma v upor. Delavske razmere so pri nas deloma slabše nego drugod in če ne bodo podjetniki imeli razsodnosti, bodo gotovo bodoča poročila o delavskih stavknih vojskah iz naših krajev vsa drugačna.

Ljudsko gibanje. V naši državi je bilo prvega četrtletja 1898 sklenjenih 60.612 zakonov; rojenih — 246.992, umrlih — 168.993. V drugem četrtletju: zakonov — 42.665; rojenih — 231.698; umrlih — 161.466. — Iz posamnih dežel omenjamo:

Kranjsko	(I) 1237	(I) 4935	(I) 3252
	(II) 743	(II) 4458	(II) 2967
Koroško	(I) 727	(I) 3071	(I) 2469
	(II) 502	(II) 3045	(II) 2244
Stajersko	(I) 3255	(I) 10844	(I) 8478
	(II) 2135	(II) 10561	(II) 7792
Goriško	(I) 588	(I) 2064	(I) 1465
	(II) 283	(II) 1845	(II) 1227

Velika napaka „svobodne“ obrti je, da sme vsak obrtnik ali mojster imeti kolikor hoče vajencev. S tem sicer svojemu žepu nekoliko koristi, nasprotno pa škoduje obrti sami in izučeni delavcem. Tako se nam pritožujejo sedaj pleskarji, da imajo mojstri v Ljubljani prav veliko vajencev pa malo pomočnikov. Izučeni delavci pohajajo brez dela in jela mej tem, ko se pri mojstrih izpodreja nov naraščaj v preveliki meri. Vsaka obrt bi morala varovati sama sebe. Ker pa »nositelj« obrti tega nočejo, naj jim to vbije v glave organizovano delavstvo dotične stroke.

Anarhiška hogokletstva. Da so socijalni demokratje sovražniki vsaki veri, nam ni treba dokazovati. To ve vsak otrok in če se skrivajo za lažjivi stavek »vera je zasebna stvar«, ve tudi vsakdo izmed nas, da je to sama hinavska sleparija. Nasproti socijalnim demokratom pa trdijo anarhisti, da anarhizem pušča vsakemu svobodo, naj v verskem oziru misli in dela, kar hoče. Temu nasproti navajamo izreka dveh očetov anarhiškega gibanja Prudóna (Proudhon) in Bakunina. Prvi je dejal: »Če biva Bog, je sovražnik človekov«. — Drugi je pa izjavil: »Ko bi Bog bival, bi ga morali odstavi«. Taka hogokletstva pričajo, da sta si v verskem pogledu socijalna demokracija in anarh zem — prava dvojčica.

Kedo se daje pomažariti? Znano je, kako rada dovoli mažarska vlada, da si izpremené nemažarji svoja imena. Po najnovejših uradnih podatkih vidimo, da je med temi ljudmi, ki so pomažarili svoja imena 79% judov, 14% Nemcev, 3% Slovakov, 3% Srbov in 1% Romancev. Iz srca privoščimo Mažarjem njihove in če jim je všeč, še vse naše jude.

Draginja in delavci. Zetev je končana. Splošno vemo, da je bila letošnja letina dobra. Žita se je pridelalo več nego sicer povprečno. Živine je obilo. In vendar ni moka nič cenejši, kruh nič večji, meso nič boljši kup. Vrh tega pa tudi premoğu raste cena; sladkor in petrolej sta dražji. Kam pri-

demo po ti poti? Delavci moramo z vso odločnostjo »krbeti«, da te izpremenjene razmere ne oškodujejo našega življenja. Država ve, da so vsa živila dražja. Zato je zboljšala plače uradnikom in definitivnim državnim služabnikom. Za nas se seveda nobeden ne meni. Dve stvari sta nujni za nas: 1) Potegovati se moramo povsod za boljši plačo in 2) nadaljevati moramo boj proti korenini naših žalostnih razmer. Najhujši naš sovražnik so v sedanjem času karteli podjetnikov, proti katerim so vsi konsumentje, vzlasti pa delavci, brez vsake moči. Edina organizacijska oblika proti našim odiračem so konsumna društva. In teh nam ne puste naši »liberalni« prijatelji. Nagajajo nam, kar le morejo s pomočjo laži in zvižčnosti in — s policijo. Ko bi se proti zvezam podjetnikov in kapitalistov postopalo na polovico tako kot se z nami, pa bi ne imelo toliko gohufij in toliko odiranja. Toda tu se gospodka ne gane, pač pa nam v očiti službi naših nasprotnikov nagaja, nas kaznuje in nam zabranja, da niti tega, kar nam državni zakoni jasno dovoljujejo, ne moremo storiti v svojo korist.

Okus odločuje. Tisti del občinstva, ki še ni imel prilike spoznati s poskušnjo velikih prednostij Kathreiner-Kneippove sladne kave, jo smatra še vedno za navadno pražen ječmen, kakor so ga rabili na kmetih in za otroke v prejšnjih časih. V splošno korist se torej zgodi, ako se opozarja na to, da je Kathreinerjev izdelek prava sladna kava, katere sama in po pravici zasluži to ime. To namreč, da dobi Kathreinerjeva sladna kava po novoizumljenem proizvajanju z nekim izvlečkom iz kavinega sadu duha in okus bobove kave, je največ pripomoglo k temu, da se je ta izdelek udomačil in priljubil danes že po vseh državah, in postal potemtakem svetoven artikel prve vrste. Kathreinerjeva sladna kava se rabi večinoma kot primes k bobovi kavi. In v tej uporabi je prav izvrstna, ker zboljša njen okus, ga stori prijetnejšega in odpravi objednem njene zdravju škodljive lastnosti. Pa tudi brez bobove kave, močno skušana in prirejena z mlekom in sladkorjem, ima Kathreinerjeva sladna kava izvrsten okus, in jo otrokom in bolnikom že splošno zdravniško priporočajo. Združuje priljubljeni okus bobove kave z jako važnimi zdravilnimi lastnostmi domačega sladnega izdelka, in ima veliko vrednost in nejednako prednost za vsacega prijatelja kave in posebno za vsako družino. Dobi se povsod, toda pristna samo v znanih izvirnih zavrtkih in s podobo župnika Kneippa kot varnostno znamko in s imenom »Kathreiner«. Na to je treba paziti, ker se imenuje slabše ponarejena kava večkrat napačno »Kathreinerjeva kava na vago«, katero se mora torej vselej iz lastne koristi odkloniti.

Mladenič,

20 let star, ki je dovršil V. gimnazijski razred, popo noma zmožen slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, želi vstopiti v kako pisarno kot začetnik. Plača prime-na. Ponudbe pod A. P. na naslov »Glasnika«.

Izurjenega krojaškega pomočnika

nad 20 let starega, ki je soliden in točen delavec, sprejme takoj v trajno delo Jakob Mikolič, krojaški mojster v Novem mestu.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade. Čestita naročila prejemlje iz prijaznosti Jožef Maček prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča
Peter Matelič,
Martinova cesta št. 81.